

בתובעו "דוקא". ומוכח כרב.

אמר רבי אלעזר: אין זו ראייה לרב! כי לעולם משנתנו מדברת בשתבעו דוקא ולא בתבעו שוה,

אולם, במקרה זה, שתבעו דינר זהב והודה לו בדינר כסף, מדובר **בשטענו בדינר מטבעות**. כלומר, שלא טענו את משקל הדינר, אלא את המטבע הטבועה בדינר. ולפיכך, כשהודה לו בדינר של כסף או בטריטית וכדומה, היתה הודאתו במטבע של דינר כסף או כל מטבע אחרת. והודאה זו נחשבת כהודאת ממין הטענה. כיון שהטענה וההודאה מתייחסין למין אחד — למטבע. והמטבעות, מין אחד הם.⁽⁵⁴⁾

א-נ ומוכיחה הגמרא: **תדע**, שחוץ מהתובע ליטרא זהב, שרק שם התביעה היא בדוקא, כל משנתנו דנה היכן שתובעו שוה, **דקא תני כסיפא של משנתנו: דינר זהב יש לי בידך, אין לך בידי אלא דינר כסף** [או] **וטריטית** [או] **ופונדיון** [או] **ופרוטה** [כל אלו מיני מטבעות הן]⁽⁵³⁾ — **חייב, משום שהכל מין מטבע אחת הן!**

ומכאן מוכיחה הגמרא: **אי אמרת בשלמא שוה תובעו, משום הכי חייב, כיון שמודה בחלק משווי הדינר. אלא אי אמרת דוקא קתני, אמאי חייב להישבע?** והרי אם תבעו דינר זהב דוקא והודה לו בדינר כסף דוקא, אין הודאתו ממין הטענה?! אלא בהכרח, שמשנתנו מדברת בתובעו "שוה" ולא

53. ראה בהערות לתחילת דברי משנתנו, בביאור ערכי ושיעורי המטבעות.

54. א. כך פירש רש"י. והקשו על זה התוספות והראשונים כאן, דהנה במסקנת הגמרא לעיל לט ב מבואר שלדעת שמואל הסובר ש"דוקא" קתני, הרי שהתובע שתי כסף ואומר הנתבע אין לך בידי אלא פרוטה פטור — כיון שמה שטענו לא הודה לו. ואילו לפי דברי רש"י שכל סוגי המטבעות מאותו מין הם, מדוע פטור?

ובתוספות הוסיף: שאף אם נאמר שבמשנה מדובר במעות שתי כסף שאינם טבועין, ומטבע שאינה טבועה — מין אחר היא, ולכן פטור. הרי שתירוץ זה לא יתכן. כיון דאם כן, חסרה לה טענה. שהרי אין כאן שוה ב' מעות של כסף. לפי שחסר בזה את הסכום שצריך ליתן עבור מלאכת ההטבעה, וזה דוחק לומר שאין שוה פרוטה באותו החסרון, ואם לא היה שוה פרוטה באותו החסרון לא היה חסרון זה מגרע מערך שתי הכסף. וצריך עיון לרש"י אמאי במשנתנו

היה חייב.

[ואפשר ליישב, שרש"י סובר שחסרון זה של ההטבעה במטבע, אף אם שוה הוא יותר מפרוטה, אינו מהווה חסרון בעצם ערך המטבע. שהרי מוכח בסוגיא שלמטבע ישנה חשיבות אף בלא הטבעה. [שהרי מבואר שישנם מעות מוטבעות וישנם שאינם מוטבעות. ובכל אופן נקראים הם בשמם ובערכם]. ואם כן, אף אם עדיין ישנו צורך להטביעה, אין זה מוריד מערך המטבעות וחשיב שטענו שתי כסף שלימים.]

ב. הרשב"א הקשה על פירוש רש"י, שלפי דבריו צריך לגרוס בלשון הגמרא "דינר טבועה" ולא דינר מטבעות, וכן הקשו התוס'. ואמנם הרישב"א הביא שגירסת רש"י היא "בטוענו דינר מוטבעת". ומיושבת קושית הראשונים. ועיין בתוספות ובראשונים כאן מה שהוסיפו להקשות על רש"י.

הר"ח גרס בדברי רבי אלעזר "בטוענו בדינר — מטבעות". והביאור הוא, שטוענו דינר זהב נתתי לך על מנת שתתן לי עבורו מטבעות

ומתרצת הגמרא: רב פירש את דברי המשנה "שהכל מין הטבע" שהכונה בזה היא: **שהכל "דין" מטבע אחת**, והשמיענו תנא דמתניתין שאפילו לפרוטה, הפחותה שבמטבעות, יש דין הודאה לחייבו שבועת מודה במקצת, (56)

ודנה הגמרא להוכיח כשמואל: **ורבי אלעזר** שהעמיד דברי הסיפא של משנתנו כדעת שמואל שב"דוקא" מדובר, **לימא מדסיפא כשמואל מתרין** את דברי המשנה דדוקא קתני, והמדובר הוא בטוענו בדינר מטבעות,

הרי שהרישא "שתי כסף לי בידך, אין לך בידי אלא פרוטה פטור" **נמי כשמואל סבירא** ליה דדוקא קתני. וברישא, הפטור הוא רק משום שפרוטת הנחושת שהודה בה, לא היתה ממין שתי הכסף שטען עליה התובע. אבל אם היה תובעו שוה שתי כסף היה חייב שבועה, וכיון שפטור מוכח כשמואל דדוקא קתני במשנתנו.

ודוחה הגמרא: **לא! סיפא** בהכרח מדובר בתבעו בדוקא, דקתני "שהכל מין מטבע אחת", והמשנה עצמה ציינה שבדוקא קתני.

וקא משמע לך תנא דמתניתין, **דפרוטה בכלל מטבע איתא!** (55) ולכן חייב כשהודה בפרוטה.

דיקא נמי יש לדייק גם שהנידון במשנתנו הוא כאשר תובעו מטבעות זהב ולא את ערך הזהב, נולפיכך כאשר הודה במטבע של דינר כסף הרי זו הודאה ממין הטענה של מטבע הזהב,]

דקתני בטעם הדין שחייב שבועה — **שהכל מין מטבע אחת** הן! וכיון שכך, אין חילוק בין מיני המטבעות, והכל נחשב למין אחד לטענה ולהודאה.

ומקשה הגמרא: **ורב** שהעמיד דברי משנתנו בתובעו "שוה", אמאי קתני "שהכל מין מטבע אחת הן", והלוא מדובר בתובעו שוה, ומשום כך הרי שההודאה והתביעה ממין אחד הן לענין שווין, ולא משום שהן מין מטבע אחד?

ואילו מדברי המשנה "שהכל מין מטבע אחד" מוכח שבדוקא מדובר. ומשום כך צריכה המשנה להסביר שמטבעות דינם שונה משום שהכל מין מטבע אחת, וקשה לרב?

כהודאה ממין הטענה.

56. כך פירש רש"י. והקשה הריטב"א: מנין לומר ששיעור הודאה תלוי במטבע, ומכך שההודאה בפרוטה מוכח שהיא בכלל מטבע, הלוא לא נאמר במשנתנו אלא שההודאה בשוה פרוטה אך לא נאמר שהיא תלויה בדין מטבע? וביאר הריטב"א דברי רב כך: לכאורה קשה, שהרי כאשר התובע טוען דינר זהב יש לי בידך שקיבלת ממני, והוא אומר לו דינר כסף או

אחרות. והוא אומר לא נתת לי אלא דינר כסף ליתן בו מטבעות, ויש לך בידי טריסית או פונדיון או פרוטה עבור דינר זהב. וקמ"ל שפרוטה בכלל מטבע איתא. ועיין בריטב"א איך שהעמיד דברי ר"ח.

55. הר"י מיגא"ש כתב שחידוש המשנה הוא דאף על גב שפרוטה, מתוך קטנותה אין טובעין אותה וחלקה היא, אפלו הכי כיון שיוצאת היא כעין מטבע בכלל מטבע היא, הודאתה נחשבת

תא שמע: [ברייתא זו שנויה היא בתוספתא]

דינר זהב — **זהוב** [דינר זהב הטבוע בתור מטבע] יש לי בידך. והנתבע אומר: **אין לך בידי אלא דינר כסף** — **חייב** (57) משום שהכל מין מטבע אחד!

ומדייקת הגמרא מלשון הברייתא: **טעמא דאמר ליה זהב זהוב** משום כך חייב. דודאי כונתו למטבע והכל מין מטבע אחד, הא אם אמר **סתמא** דינר זהב כגון זה השנוי במשנתנו, הרי שנתכוין ל**שוה** דינר זהב. וזהו שקאמר ליה התובע לנתבע.

וכיון שמוכח מסיפא דמתניתין שדנה ב"שוה", הרי שהרישא גם כן בשוה שתי כסף דנה. והא דפטור הוא משבועה — היכן

אבל הרישא יכולה להיות או **כרב** או **כשמואל** כיון שאין הכרח מן הרישא להעמיד כאחד מהם.

כשמואל אפשר להעמיד — כמו שנתבאר. וכרב אפשר להעמיד שטוענו ברישא שוה, ומה שפטור הוא, משום שסובר רב שצריכה הטענה שתהא לכל הפחות שתי כסף ופרוטה. ולכן כיון שאינו תובעו אלא שני כסף — פטור.

[הגמרא להלן מביאה להוכיח כרב או כשמואל, האם שתי הכסף המוזכרים במשנה מתייחסים לטענה שצריכה להיות [כולל ההודאה והכפירה] שתי כסף — כדברי שמואל, או ששתי הכסף הינם רק הכפירה אך הטענה בכללותה צריכה להיות יותר משתי כסף — וכדברי רב]

עדים דמי. והדין נותן שצריך הנתבע להיות פטור אף מן הפרוטה, וכיון שפטור מפרוטה — פטור משבועה. שהרי אין כאן הודאה במקצת התביעה?

ותירץ: כיון שאין הכחשתן בעיקר התביעה שהרי עיקר התביעה היא על "שוה", היינו שיחזיר לו את ערך הזהב, וכלפי זה אין ביניהם הכחשה, אף שחלוקים הם בגורמי החוב, לית לן בה. וחייב לשלם פרוטה ולהשבע על השאר! [ויותר אפשר לבאר עפ"י דברי החזון איש בביאור דברי רב. כי לרב, כאשר תובעו בשוה, אין תובעו על נתינת דינר זהב או הכסף. אלא על נתינת ערכך!]

57. כך היא גירסת רש"י. ורש"י לשיטתו, שכל סוגי המטבעות מין אחד הם.

אולם שאר הראשונים, תוספות ורשב"א וריטב"א ועוד, שהעמידו דברי הגמרא לעיל

טריסית קיבלתי ממך, הרי אינו מודה לו בגורם החיוב, כלומר בהלוואה, שהיא הגורמת את כל ענין התביעה והחיוב, ואם כן הרי אין ההודאה ממין הטענה?

אלא הביאור הוא, לפי מה שאמרינן בגמרא, "שהכל דין מטבע אחת". שאין אנו מקפידים על ההכחשה בגורם התביעה, אלא כיון שסוף סוף מה שתובעו עתה ומה שמודה לו עתה ממין מטבע הוא, והוא נפטר מתביעת התובע באחד ממיני המטבעות, [שהרי שוה תובעו], לא איכפת לנו כלל שמכחישים זה את זה בגורם התביעה. כיון שבשעת התביעה, הודה לו ממין הטענה.

והקשה החזון איש: הלוא הנתבע אומר לא לקחתי זהב כלל. ונאמן הוא בזה [שהרי כופר בכל פטור]. ומאידך מודה התובע שלא נתן פרוטה. שהרי אין הוא תובע אלא זהב.

ואם כן, יש כאן הודאת בעל דין מצד התובע שלא נתן לו פרוטה. והודאת בעל דין כמאה

שדינר טבוע טובעו. ומשנתנו, אף היא ב"סתמא" מדברת. ומה שפטור המודה בפרוטה, מטעם אחר הוא.

עוד מביאה הגמרא להוכיח: **תני רבי חייא לפיועיה לרב: תבעו המלווה: סלע לי בידך.** ענה לו הלוח: **איך לך בידי אלא סלע חסר פחות ב' כסף** — חייב שבועה כיון שמודה במקצת.

אבל אם אמר אין לך בידי אלא סלע חסר מעה אחת — פטור. משום שלא כפר בשתי מעות כסף! ומוכח כדברי רב שצריכה הכפירה, לבר מההודאה, להיות שתי כסף.⁽⁵⁸⁾

אמר רב נחמן בר יצחק אמר שמואל: לא שנו שאין שבועה בפחות מטענת שתי כסף אלא כאשר ההתחייבות באה בטענת מלוח והודאת לווה, שהיא שבועת מודה במקצת.

אבל, כאשר ישנה טענת מלוח ולא הודאת

שטוענו שתי כסף והודה בפרוטה, — הוא משום שלא תבעו אלא שתי כסף בלבד. ומוכח כדברי רב שכדי להתחייב בשבועה צריכה התביעה להיות בשתי כסף ופרוטה, כדי שתהיה הכפירה בשתי כסף! ומוכח דלא כשמואל.

אמר רב אשי: הכי קאמר תנא דברייתא זו:

לא דיברה הברייתא בטוענו ואומר לו דינר זהב זהוב יש לי בידך. אלא כונת הברייתא היא לומר, **שכל האומר דינר זהב,** הרי הוא כאילו **אומר ותובע דינר זהב זהוב דמי,** ולא טען לו אלא דינר זהב.

והיינו, שעל אף שתבעו דינר זהב — אין כוונתו לזהב, אלא לדינר זהב הטבוע בתור מטבע. ולכן אם הודה לו בדינר כסף הוי ממין הטענה, שהכל מין מטבע אחד הן.

ואם כן, אין להוכיח כרב, כיון שאף ברייתא זו דיברה בטוען "סתמא" ולא במפרש

הפחות בשתי מעות של כסף. וכך פסק הרמב"ם בפרק ג' מהלכות טוען ונטען הלכה א'. ודקדק הר"ן, שהרי מברייתא זו של "דינר זהב זהוב" תירצה רב אשי לשיטת שמואל. ורב אשי בתרא הוא. ואם כן, ראוי שתהיה הלכה כמותו?

ותירץ, שאין להוכיח כן. כיון שפעמים שאמוראים מתרצים קושיות שהקשו על דברי אמוראים אחרים. אף שהם עצמם — אינם סבורים כן. ולכן, אין להוכיח מכך שרב אשי סובר כשמואל.

והנה, אף שדעת כל הראשונים שהלכה כרב שצריכה הכפירה שתהא בשתי כסף, מכל מקום חלוקים הם האם הלכה כרב ד"שוה" קאמר. כלומר כאשר טוען אדם את חברו דינר כסף או

בטוענו בדינר מטבעות כגירסת ר"ח [ראה הערה שם], סוברים שמטבע אחת — מין אחר היא. ולכן הם גורסים כאן "דינר זהב זהוב לי בידך. אין לך בידי אלא דינר כסף" — פטור, כיון שמינים שונים הם. ועיין שם איך שביארו לפי זה את הוכחת הגמרא לדעת רב.

כתב הרמב"ן וכן הובא בשם תלמיד הרשב"א, שאם תבע אדם את חברו ק' דינרים ממטבע פלוני והוא אומר איני חייב אלא נ' ממטבע של מלכות אחרת, הרי שלרש"י חייב כיון שהוא מודה במקצת. אולם לר"ח פטור כיון שאין ההודאה ממין הטענה.

58. מחמת הוכחה זו פסקו הרי"ף והראשונים שהלכה כרב, שצריך שהכפירה תהיה לכל

הרי שאפילו לא טענו המלוה אלא בפרוטה חייב להישבע! וכל הדין שצריכה הטענה להיות בשתי כסף לשמואל ובשתי כסף ופרוטה לרב, לא נאמר — אלא בשבועת

לוה אלא הלוה מכחיש וכופר הכל, אבל ישנה העדאת עד אחד כדברי המלוה, המחייבת את הלווה שבועת התורה [שבועת עד אחד] כדי להכחיש את דברי העד, (59)

בו יד — גולן הוא. ולכן בפקדון תובע דוקא. רמב"ן רשב"א וריטב"א.

אולם הר"ן כתב שאין לחלק בין מלוה לפקדון. שהרי משנתנו שנקטה שהתובע את חברו, תובעו את שווי הדבר ולא אותו בדוקא, לא חילקה בין מלוה לפקדון. ועיין שם בדבריו. [וטעם הדבר הוא, שמסתמא תובע אותו בשוה ולא בדוקא. על מנת שיתחייב הנתבע בשבועה, אם יודה במקצת].

עוד חילקו הראשונים, בין אם מטבע ההלוואה הוא מטבע היוצאת באותה העיר אם לאו. שרק מטבע היוצאת בעיר ושמיין בה כל דבר — הרי שכאשר תובעו את אותה מטבע — תובעו "שוה". אולם אם תובעו מטבע שאינה יוצאת באותה עיר, הרי שדוקא אותה מטבע תובעו. עיין עוד בר"ן בעינין הטוען דוקא וזמורה שוה ובחידושי רבי עקיבא איגר בזה.

59. הר"ן הביא דברי הר"י מיגא"ש ועוד ראשונים שאין שבועת עד אחד אלא כשטוען התובע טענת ברי. כגון שטוענו בברי מנה לי בידך, ועד אחד מעיד כדבריו. אבל בטוען טענת שמא — אינו נשבע.

הר"י מגאש דקדק דבר זה מלשון הגמרא "אבל טענת מלוה והעדאת עד אחד", שעד אחד לא מחייב שבועה ללא טענת ברי של התובע. עוד הובא להוכיח כן, מדאמרין בריש בבא מציעא: הצד השוה שבהן, היינו בין הודאת פיו לעד אחד. שעל ידי טענה וכפירה הם באים. והוכיחו מכך שרק על ידי טענת ברי נשבע וכמו בהודאת פיו. [ועי"ש בר"ן מה שדן בראיות אלון].

זהב סתם, והלה מודה לו במטבע אחר, האם "שוה" תובעו או "דוקא" כשמואל.

דעת הרמב"ן הריטב"א והר"ן היא, ששתי המחלוקות, האם טענה שתי כסף או כפירה שתי כסף. וכן האם שוה תובעו או דוקא תובעו — תלויות זו בזו. ולכן, כיון שהלכה כרב שכפירת שתי כסף בעינין, הרי שהלכה כמותו שתביעה בסתם היא תביעת "שוה".

ודעת הרשב"א שאין ההלכות בשני המחלוקות תלויות זו בזו. ואף שנפסק הלכה כרב שהכפירה שתי כסף, מכל מקום אין הכרח לפסוק שסתם תביעה ב"שוה" היא. ולכן פסק הרשב"א כשמואל ד"דוקא" קאמר התובע. שהרי קי"ל [בכורות מט ב] דהלכתא כשמואל בדיני.

ואמנם שדעת רוב הראשונים שהלכה כרב ד"שוה" קאמר — אין זה אלא כשתובעו מטבעות. כיון שדרך מטבעות ששמיין בהם שומת כל דבר. ולכן כאשר תובען, הריהו תובע את שוויין. אך בשאר תביעות, כגון התובע חיטין או מטלטלין, לכולי עלמא תובעו דוקא ולא שוה. כיון שאין דרך בני אדם לשום בכך אלא רק במטבעות. ולכן, כאשר תובעו כל דבר אחר, צריך שתהא ההודאה ממין הטענה כיון שדוקא תובעו. כך כתבו הרמב"ן רשב"א וריטב"א.

ואף כאשר תובע מטבעות ב"שוה" ולא תובע את אותם מטבעות דוקא שנתן התובע — כל זה איננו אלא בהלוואה. שהרי אינו תובע את אותם מעות ההלוואה שנתן, אלא תובע לקבל את שוים. שהרי מלוה להוצאה ניתנה.

אך כאשר תובע פקדון שהפקיד ביד הנפקד, הריהו תובעו בדוקא. שהרי פקדון לא ניתן להוצאה. ועוד שהרי אילו הנפקד הוציאו ושלה

מודה במקצת.⁽⁶⁰⁾

ודנה הגמרא: מכך שהזכיר רבי יצחק רק את רבי יוחנן ולא הזכיר שגם ריש לקיש הצטרף והסכים לו — מכלל, האם נאמר ונוכח, דפליג עליה ריש לקיש. שהרי היה רבי יצחק משתתף בשיעורו של רבי יוחנן יחד עם ריש לקיש, והיה יודע אם נחלק על רבי יוחנן אם לאו?

ודוחה הגמרא: אין להוכיח כן.

איבא דאמרי: מכך שלא הזכיר את דברי ריש לקיש הוא משום שמישהא הוא שהי ליה ריש לקיש ושתיק ליה עד שהיה רבי יוחנן גומר כל דבריו ורק אז היה משיב וחולק עליו. ובתוך כך יצא רבי יצחק מבית המדרש ולא שמע את דעתו של ריש לקיש. ויתכן כי אחר שסיים רבי יוחנן את דבריו — הסכים עמו.

ואיבא דאמרי: מישתא הוא שתי ליה ריש לקיש שתה מים באותו הזמן שאמר רבי יוחנן דין זה ושתיק ליה משום שהיה

מאי טעמא? — דכתיב: "לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל הטאת", ודרשינן: לכל עון ולכל הטאת הוא דאינו קם עד אחד לבדו, לחייב עונשין על עבירות מן התורה. אבל קם הוא לחייב שבועה!⁽⁶¹⁾

ותניא: כל מקום שישנים מחייבין אותו ממון עד אחד מחייבו שבועה ושני עדים מחייבין אפילו פרוטה. שהרי עדים מחייבים אותו ממון, ואפילו שוה פרוטה — ממון הוא. ולכן גם עד אחד מחייבו שבועה על פרוטה.

ואמר רב נחמן אמר שמואל: טענו שחייב לו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן בחיטין או בשעורין — חייב שבועת מודה במקצת!

אמר לו רבי יצחק: יישר, וכן אמר רבי יוחנן כמוך!

מחויב פשיעה, כך פחות משתי כסף נתמעט גם מחויב פשיעה — אין הדבר כן.

והטעם הוא, משום שפטור שבועה למדנו משומר חנינם. ובשומר חנינם נתמעטו כולם ואפילו פחות משתי כסף. אבל פטור תשלומין למדנו מפרשה של שומר שכר. ובפרשה זו אין לנו מיעוט על פחות מב' כסף.

61. המהר"מ מרוטנבורג [דבריו הובאו ברא"ש מסכת ב"מ פרק א' סימן ג'] הוכיח מכאן שעד אחד אינו נאמן רק לחייב שבועה, אלא נאמן גם לפטור מחויב שבועה. כאשר נתחייב אדם שבועה על פי עד אחר.

וההוכחה היא מכיון שלא מיעט הכתוב עד אחד והאמינו לשבועה — הרי שלא מיעטו ויפה

[השו"ע סימן ע"ה סעיף כ"ג פסק שלא כדעת הר"י מגאש בזה. וכתב הש"ך שם "וכן הסכמת רוב הפוסקים ראשונים ואחרונים. וכן עיקר, וכן הלכה רווחת בישראל".]

60. לענין שבועת השומרין הביא הר"ן שיטת ראשונים, כי צריך שתהא הטענה שתי כסף כמו בשבועת מודה במקצת. משום שהלימוד של "כסף או כלים" נאמר בפרשת השומרים.

ובר"ן על דברי המשנה לקמן [מב ב כתב דאף על פי שאין שבועת השומרין בפחות משתי כסף, מכל מקום חיוב פשיעה [או גניבה ואבדה בשומר חנינם, או אונס בשואל] ישנו אף בפחות משתי כסף. שלא תאמר כשם שעבדים וקרקעות ושטרות שנתמעטו משבועה — נתמעטו גם

והראיה היא מכך: טענו הטיין והודה לו בשעורין פטור ורבן גמליאל מחייב.⁽⁶³⁾ כיון שלדעת רבן גמליאל אין צורך שתהא ההודאה ממין הטענה.

באמצע שתייתו בבית המדרש,⁽⁶²⁾ ולכן לא היה יכול רבי יצחק להביא ראיה משתיקתו.

לימא מסייע ליה לרב נחמן אמר שמואל שאמר כי אם טענו חטיין ושעורין והודה לו באחד מהם — חייב.

עוד הקשה הרשב"ש שם איך הפסיק ריש לקיש מדברי תורה ושתה ולא המתין עד שיפטר מבית המדרש?

ותירץ: משום דשמעתא בעיא צילותא. ואם לא ישתה לא יוכל לכוין שמועותיו!

[וסיים שם בזה הלשון: ובדורות הללו שאינם כל כך שקדנים ואין שם בדבריהם עומק דרוש, אין ראוי לשתות שם אלא לצאת לחוץ ולשתות, או ימתין עד שיפטר מבית המדרש].

63. בבבא קמא לה ב מסיק רבה בר נתן שפטור אף מדמי שעורין. והקשה התוספות לקמן [מ א] ד"ה והודה לו בשעורין, הרי רבן גמליאל מחייב בדמי שעורין. שאם לא כן אין כאן הודאה כלל ואינו נשבע, ואם כן, מניין לגמרא שלרבנן פטור מן השעורין,

והלוא אפשר שאין הם חולקין על רבן גמליאל אלא בכך שאינו נשבע, אבל את השעורין שעליהם מודה — משלם!?

ותירצו התוספות דשמא משמע לרבה בר נתן שפטור, היינו פטור לגמרי. ועוד, שגם לרבן גמליאל פטור מדמי שעורין. ואפילו הכי חשיב הודאה. וכן כתב הרשב"א בבבא קמא שם דלכולי עלמא פטור מדמי שעורין. והתוספות בבבא קמא שם ד"ה לימא נקטו בפשטות בדעת רבן גמליאל שפטור מן השעורין.

ויש להעיר, איך יתחשב הודאה זו כהודאה בזמן שאינו מתחייב מחמתה.

וביאר הבית הלוי [חלק ג' סימן מ"א] דסבירא ליה להתוספות שאף שאינו משלם, מכל מקום נחשב מודה במקצת כיון שמכל מקום

כוחו בין לחיוב ובין לפטור. וכן הוכיח הרא"ש מדברי ר"ת, עי"ש.

ובתרומת הדשן [סימן של"ד] כתב עוד, כי כמו שעד יכול לסייע ולפטור מחיוב שבועה, הוא הדין כאשר מעיד כנגד הודאתו של מודה במקצת וכן נגד שבועת השומרין, ולא עוד, אלא שעד אחד מכחישו [את העד המסייע] וממילא חייב הנתבע משום שתיים, א. משום מודה במקצת או שבועת השומרין ב. משום שבועת עד אחד — אפילו הכי, עד המסייע פוטרו משתייהם.

ובטעמא דמילתא ביאר, דכשם ששתי כיתות עדים מכחישות כת אחת — אין זה מגרע מכוחה של אותה כת. ונשאר הדין דתרי ותרי אף שהם ב' כתות נגד כת אחת — הוא הדין דעד אחד המסייע, יכול לפטור אף מתוספת חיוב השבועה הנוצר מכח העד!

ובכל ענין זה, עיין בחידושי הגר"ח על מסכת בבא מציעא סינן ג'.

62. כך פירש רש"י.

והקשה על כך הרשב"ש [סימן רע"ד]: מדוע לא יצא לחוץ כדי לשתות, שהרי קיימא לן שאין אוכלים ושותין בבית הכנסת ובבית המדרש, אלא רק מדוחק?

ותירץ: שאף על פי שהיה ריש לקיש יכול לצאת לחוץ לשתות, אפילו כך שתה בבית המדרש משום ביטול בית המדרש. לפי שחושש הוא שאם יצא לחוץ שמא יאמר רבי יוחנן אז דבר הלכה ולא ישמענה. ועיין עוד במגן גיבורים סימן קנ"א.

הקרקעות שאין נשבעין עליהם !

ומדייקת הגמרא: **טעמא דפטור** כאשר תבעו **כלים** וקרקעות והודה באחד מהם וכפר בשני, משום דקרקע לאו בת שבועה היא, כיון שאין נשבעין על הקרקעות.

הא תבעו כלים וכלים משני מינים והודה באחד וכפר בשני, שהרי זה דומיא לתביעה דכלים וקרקעות והודה לו במין אחד מתוך השניים שחייב!

כיון שרק בכלים וקרקעות פטור, מן הטעם הנ"ל שאין נשבעין על קרקעות. אולם כאשר אין טעם זה, וכגון בכלים — נשבעים. ומוכח שהודאה במין אחד מתוך תביעת שני מינים — מחייבת!

ודוחה הגמרא: לא, הוא הדין דאפילו כלים וכלים משני מינים נמי פטור אם הודה רק באחד מהם, והא דקתני כלים וקרקעות ולא כלים וכלים, הא קא משמע לן דכי הודה במקצת כלים חייב שבועה אף על הקרקעות!

ומקשה על זה הגמרא: מאי קא משמע לן בדין זה שאם הודה במקצת כלים חייב שבועה אף על הקרקעות,

האם בא להשמיענו את הדין שזוקקין

ונדייק מדברי רבנן הפוטרים: **טעמא דטענו** הטיין והודה לו בשעורין הוא דפטור. אבל, הא אם תבעו גם הטיין וגם שעורין והודה לו באחד מהן, חייב? ומוכח מדברי רב נחמן אמר שמואל.

ודוחה הגמרא: לא! אין זו ראייה לדבריו. אלא הוא הדין דאפילו תבעו הטיין ושעורין והודה לו באחד מהם נמי פטור,

והאי דקמפלגי רבנן ורבן גמליאל בתבעו הטיין והודה לו בשעורין, ולא נחלקו בתבעו חטיין וגם שעורין, כדי להודיע כחו דרבן גמליאל שמחייב שבועה אפילו אין ההודאה ממין הטענה כלל.

תא שמע [לדבריו של רב נחמן אמר שמואל]: **טענו כלים וקרקעות**, הרי שאם הודה בכלים וכפר בקרקעות. או הודה בקרקעות וכפר בכלים — פטור, ב-ב

וכן אם הודה במקצת קרקעות פטור כיון שאין נשבעין על הקרקעות. [כפי שיבואר לקמן בגמרא מב ב] ואף הודאה במקצת על קרקעות, אינה מביאה לידי שבועה.

אבל אם הודה במקצת כלים — חייב שבועה אף על הקרקעות. כיון שמגלגלין את חיוב השבועה מהכלים שעליהם נשבעין, אף על

על כרחך שאין הוא מתחייב על פי עצמו, ואם כן היאך משביעים אותו שבועת מודה במקצת?

והגר"א וסרמן [קובץ ביאורים בבא קמא אות י"ט, וכן תירץ בחידושי הרי"מ], ביאר שהפטור מדמי שעורין הוא משום מחילת התובע, כיון שתבעו חטיין ולא שעורין, הרי שמחל לו מכל מה שלא תבעו, ואינו רוצה ממנו אלא מה שתובעו. ומחילה זו, אינה חלה רק מחמת

יכול להעז פניו בכאי גונא ולכן משביעין אותו. [ועי"ש בבית הלוי בכל דבריו בסוגיא]

אולם ביותר הקשה הקצות החושן [סימן ד'] מדברי רש"י בקידושין סה שכתב דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי ילפינן מ"כי הוא זה". וכונתו, שאם לא האמינה התורה את המודה, הרי לא היתה מחייבת אותו שבועה. והנה, כיון שסובר רבן גמליאל שפטור אף מדמי שעורין,